

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת נצבים – וילך תש"פ

נצבים

לככם (שם)

באור החיים כתב שהתחדש כאן ענין "ערבות", שכל מי שיש בידו למחות בחבירו שעושה עבירות ואינו מוחה נתפס באותו עוון, והוסיף שנשים וטף וגרים נכתבו בפסוק בפני עצמו, ללמדנו שאין הם נתפסים בעוון אחרים, אבל ישראל נתפסים בעוונות שלהם, ובאמת הוא נידון בפוסקים לענין נשים, דהרא"ש (ברכות פ"ג סי' י"ג) כתב דנשים אינן מוציאות אנשים, ובדגול מרובה (או"ח סי' רע"א) למד מדבריו דאיש שיצא בקידוש אינו יכול להוציא אשה, דאין ערבות לנשים, אמנם הגרעק"א (תשו"ז) כתב דדוקא במצוות שנשים לא חייבות אין להם ערבות, אבל במצוות שחייבות יש ערבות, [וע"ע בזכרון שמואל (סי' לג אות ז') שדן לגבי אשה בהדלקת נרות ביו"ט], ולגבי גרים רש"י בנדה (דף יג: ד"ה כספחת) כתב דאין ערבות, וצ"ע בדברי האור החיים דפשיטא ליה שלעונשין יש ערבות עליהם.

טפכם נשיכם (כ"ט. י.)

יש להבין השינוי שכאן הוזכר טף ואח"כ נשים, ואילו בהקהל הוזכר נשים ואח"כ הטף, וביאר בפנים יפות דהנה איתא בחגיגה (דף ג.) על מצות הקהל שהטף באים כדי ליתן שכר למביאייהם, ונמצא דמלבד שנתחדש דנשים חייבות מצד עצמן בהקהל, אע"ג דהוא מצות עשה שהזמן גרמא, הרי שיש להן מצוה להביא גם את הטף, ולכך הקדימה התורה נשים לטף לומר שגם בזה הן חייבות.

ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם (כ"ט. ט"ז)

מובא שהגר"י אמר דבתחילה אדם מסתכל על העבודה זרה ונדמה בעיניו כשקצים וגללים, וסבור שודאי לא יגרר אחריה, אמנם אם אינו מתבונן בפחיתות הע"ז הרי שאח"כ כשרואה שוב חושב את הע"ז לעץ ואבן, ואח"כ חושב לכסף וזהב, וחזינן כמה יש להתבונן בפחיתות כל דבר מהעולם הזה כדי שלא ישפיע עלינו. ומסופר שאחד אמר להגר"ח זצ"ל שאצלי לא משפיע כשאני רואה מראות אסורות, והשיב לו הגר"ח זצ"ל שאם אתה טוען כן זה אומר שכבר הושפעת מזה.

פן יש בכם וגו' (כ"ט. י"ז)

פירש רש"י לפיכך אני צריך להשביעכם. ומשמעות דברי רש"י שהביאם לברית בשביל דבר אחר, והטעם שהשביעם הוא בשביל קיום הברית, ותמוה דהרי עיקר הברית היא השבועה, [וכדאיתא בגיטין (דף נ"ז) כבר נשבענו להקב"ה וכו' ואף הוא נשבע לנו].

ומרן הגר"י כתב דלולא דברי רש"י יש לבאר, דהוא נתינת טעם על מש"כ קודם, "ולא אתכם לבדכם אנוכי כרת את הברית" וגו', מבואר שהשביעם על דעתו ועל דעת המקום, כדי שלא יועיל מחשבה שלהם לפרש את השבועות והאלות אחרת, ולזה שאמר "פן יש בכם וגו'", דהיינו אחד שפונה לבבו לפרש אחרת השבועה, ולכך אני משביעכם על דעת המקום.

למען ספות הרוה את הצמאה (כ"ט. י"ח)

פירש רש"י הרוה שוגג שהוא עושה שלא מדעת, הצמאה שהוא עושה מדעת ובתאוה לפי שאוסיף לו פורענות וכו'. והרמב"ן פירש דבתחילה נפש האדם "רוה" שאינה מתאוה לדברים אסורים, אבל אחד שבכל זאת אומר בשרירות לבי אלך, אז נפשו תהיה "צמאה" ותתאוה עוד לדברים רעים שלא היה מתאוה להם בתחילה, וכע"ז מביאים בשם הרב דסלר זצ"ל שטבע האדם דבתחילתו נוטה לבבו לעבירה קטנה, [וכגון שיש לו קצת תאוה לגנוב], ועבודת האדם לתפוס את עצמו מיד בהתחלה כשהיצר הרע עדיין קטן, ואם לא יתפוס את עצמו בהתחלה אח"כ יתאוה יותר ויותר לדבר הרע וכנ"ל.

ובעלי המוסר אומרים [וכמדו' שכתב כן הגר"י זצ"ל] שיש ב' סוגי יצר הרע, הא' יצר הרע טבעי, והב' יצר הרע שהאדם מייצר מכח מעשיו הרעים, ובמשך חכמה (ל. כ.) ביאר מה שכתוב "יצרי מעללי איש", דאזיל על היצה"ר שהאדם מייצר מכח מעשיו.

והשבת אל לבבך וגו' ושבת עד ה' אלוקיך וגו' ושב ה' אלוקיך את שבותך (ל. א. ג.)

כתב בדרשות הר"ן (דרשה י') דיש ב' דרגות בתשובה, הא' הרהורי תשובה, וזהו "והשבות אל לבבך", והב' כשמתחרט לגמרי, וזהו "ושבת עד ה' אלוקיך", ואז נאמר "ושבת עד ה' אלוקיך את שבותך", דבזמן שיהא תשובה גמורה יהיה הגאולה השלימה.

ועיין עוד ברמב"ן בפרשת וילך (ל"א. י"ז י"ח) שכתב שהרהורי תשובה איננו וידוי גמור, אבל מ"מ היה ראוי שהקב"ה יצילם, אבל הקב"ה יסתיר פניו עד שיוסיפו על החרטה וידוי גמור ותשובה שלימה, וכמבואר כאן דכתיב "ושבת עד ה' אלוקיך".

לא בשמים היא (ל. י"ב)

פירש רש"י שאילו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללמדה. וצריך להבין כיצד יש באפשרות האדם לעלות לשמים, ועיין בטעמא דקרא מה שכתב בזה, וכתב שם דמכאן משמע שאנשים יכולים לעלות לירח והכוכבים, שהרי הירח נקרא שמים כדכתיב (ד. י"ט) "פן תשא עיניך השמימה וראית את השמש והירח" וגו', וכאן מבואר שאפשר לעלות לשמים, וכן מבואר במשנה בכלים (פ"י מ"ד) שהמאורות אינם מקבלים טומאה, מבואר שאפשר לעלות למאורות.

לא בשמים היא (שם)

פירש רש"י שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללמדה ע"כ. וקשה דמהיכי תיתי שיצטרכו לעלות לשמים לעשות מעשה שלא שייך, וביאר באור יחזקאל (אלול) דהנה בבן סורר ומורה כתוב ברמב"ן שנהרג על שלא היה בדרגה של קדושים תהיו, ובאבן עזרא כתוב משום שעושה עיקר מהעולם הזה, וקשה מה שייך לתבוע דרגות אלו מילד בן י"ג שנה, וביאר באור יחזקאל שגם לילד צריך להיות שאיפות להיות גדול, להיות קדושים תהיו, ולא ישאף להיות ארצי ועוה"ז, וזה הפשט כאן שצריך להיות שאיפות כל כך גדולות כמו לעלות לשמים.

וילך

לעיני כל ישראל חזק ואמץ (ל"א. ז.)

בפרשת מלך כתוב (י"ז. כ.) לבלתי רום לבבו מאחיו, שהמלך צריך להיות עניו, וה"מ בביתו, אבל את המלוכה צריך להנהיג ביד רמה, וכתב המשך חכמה דזה הביאור במה שכתוב כאן לעיני כל ישראל חזק ואמץ, והיינו שרק כשהוא מנהיג את ישראל צריך להיות חזק ואמץ, משא"כ בביתו צריך להיות עניו לבלתי רום לבבו מאחיו. הגרעק"א ביאר כע"ז לגבי משה רבינו, שכתוב שמושה רבינו שם מסוה בשעה שדיבר עם ישראל, וביאר הגרעק"א שמושה רבינו היה עניו מכל אדם, ובשעה שדיבר עם כלל ישראל שם מסוה של שררה.

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו' למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו (ל"א. י"ב)

איתא בגמ' בחגיגה (דף ג.) שהטף באו כדי ליתן שכר למביאייהם, והקשה המהרש"א דהא בפסוק כתוב למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו, ותירץ דבפסוק מדובר על תינוק שהגיע לחינוך, והגמ' מייירי בתינוק שלא הגיע לחינוך, וע"ז אמרו שהביאום כדי ליתן שכר למביאייהם.

והנה המנ"ח (מצוה תרי"ב אות ד') כתב שטף הביאו אפילו בני יומן, ומביאים בשם האדר"ת שהיה כאן נס גדול שאפילו שהיה כל ישראל והילדים והתינוקות אפילו בן יומן בכל זאת כל ישראל שמעו את התורה ולא הופרעו על ידם, ואי"ז כדרך הטבע.

ומצאיהו רעות רבות וצרות ואמר וגו' מצאוני הרעות האלה (ל"א. י"ז)
וקשה שבתחילה מצאיהו רעות רבות וצרות, ולבסוף אמר הרעות האלה בלא צרות, וביאר באבי עזרי [בהקדמה] דרע הוא מציות אבל צרות הוא רק הרגש שאין לו לאן לפנות, וא"כ אחר שהתבונן האדם והכיר שבגלל שאין אלוקי בקרבי היו המאורעות האלה, א"כ אין לו כבר צרות דהוא יודע סיבת הרעות ובוטח בהקב"ה. וכן אומרים (תהילים כ"ג. ד') "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי" דכיון שאנו מאמינים שהקב"ה איתנו אין לנו הרגש של הצרות.

ימחק שירת האזינו לא קיים המצוה, כיון דהעיקר הוא שירת האזינו, או דהמצוה היא לכתוב תורה שיש בה שירה, ובעמק ברכה (עמוד ל"ד) וכן באבי עזרי (פ"ז מס"ת הל"א) הקשו על הצד הראשון הרי סגי כשכותב חומש שלם, ומ"ט צריך בשביל זה לכתוב את כל התורה, וביארו דבאמת בפסוק כתוב רק שירה, ומכיון שלא כותבים "שירה" לבד ע"כ שהענין הוא כתיבת כל התורה, ואפשר לומר עוד דהעיקר לכתוב את השירה, אך כיון שהעיקר הוא שלא תשתכח וההבטחה שלא תשתכח נאמרה על תורה, לכן צריך לכתוב את השירה בתורת תורה.

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל (ל"א. י"ט)
פירש רש"י האזינו השמים עד וכפר אדמתו עמו. מבואר בדברי רש"י דהשירה היא האזינו, וכ"כ הרמב"ן, וברמב"ם (פ"ז מס"ת הל"א) כתב דהוא תורה שיש בה שירה, ובשאלת אריה (סי' ל"ד) הסתפק האם משום שצריך לכתוב את השירה כותבים את כל התורה, ולפ"ז אם נמחקה התורה ונשאר השירה יצא, ולפ"ז אם

ויכתוב משה את התורה הזאת ולמדה את בני ישראל (ל"א. כ"ב)
כתב הרמב"ם בהקדמה ליד החזקה, כל התורה כתבה משה רבינו קודם שימות בכתב ידו, ונתן ספר לכל שבט ושבט, וספר אחד נתנהו בארון לעד וכו', וביאר הגר"ז (רשימות תלמידים עה"ת) שמשה רבינו כתב י"ג ספרים, א' לכל שבט ושבט, ואת הספר של שבט לוי נתן בארון.

משא פתיחת זמן אלול מרבינו ראש הישיבה שליט"א

ללומדי הכולל בהיכל הישיבה"ק ארחות תורה - כעת בביהכ"נ משכנות יעקב

צריך ס"ד כעת בתחילת חודש אלול שנקרא חודש הרחמים זמן שמשה רבינו עלה לשמים לקבל את הלוחות והקב"ה התרצה לו, זמן של רחמים פירושו זמן של ס"ד.

יש קשיים גדולים, עצם הדבר שהאברכים לא נמצאים בישיבה לעקור מהמקום שגודלים זה ג"כ דבר לא פשוט, אבל צריך לראות את הצד השני שב"ה נמצאים פה כולם ביחד יכולים לשבת וללמוד זה ס"ד עצומה, היום קשה אפילו להשיג בית מדרש שאפשר לשבת ללמוד, צריך לדעת שבזמנים של נסיונות כ"א צריך לדעת איך הוא מעמיד את עצמו בהתחלה, זה טבע של בן אדם אם לא הכל הולך טוב הוא מחפש תירוצים ואם מעמיד את עצמו במצב הזה ימצא בלי סוף במיוחד בזמנים האלה, יש ים של תירוצים פה קשה עם הילדים פה קשה בבידוד יש קשיים בלי סוף אין ספק, והיצר הרע ודאי עוזר בימים כאלה בלי סוף למצוא תירוצים, באמת יש קשיים אבל זה הכל אם זה מה שמחפשים, אבל אם בן אדם יודע מה חובתו בעולמו והוא לא מחפש שום תירוץ אפשר להתגבר על כל הבעיות שיש, כמו שיש בעל חוב שחייב כסף יש אדם שחייב אבל הוא משלם יש אחד שימצא כל יום תירוץ טוב היום אין לו ומחר אין לו למעשה בסופו של דבר הוא נשאר בעל חוב, אם אדם צריך לאכול יש גם סיבות שקשה לאכול ובכל אופן אוכלים, היה בין הזמנים ראו שאנשים התאמצו מאד זה באמת שמחה שיכלו לנוח בבין הזמנים עם כל הקשיים, אבל רואים כשבן אדם דבק במשימה כל הדברים מהצד הם מתגמדים, הוא יודע למה הוא שואף, אם אנחנו נשואף למלא את הזמן אדרבה כמה שיש יותר קשיים הרי חוץ ממה שלהשקיע את עצמו בתורה אין שום דבר אחר, כל דבר אחר זה רק מגדיל את הקשיים מגדיל את החששות אין היום מצב כ"כ של מנוחת הנפש, המנוחת הנפש היחידה שיכולה להיות זה רק מי שישקיע את עצמו בתורה ברגע שנכנסים לסוגיה כל הדברים האחרים לא קיימים, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, אבל צריך להעמיד מתחילת הזמן כל אחד צריך להעמיד את עצמו להיות שקוע בתורה ויהי מה, ואז כל החיים מסתדרים, אבל זה התנאי הראשון אם לא מעמידים את זה באמת קשה.

אמרנו פעם כתוב אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש העולם שואל מה זה אותה אבקש יש כמה פירושים, ואפש"ל בגמרא בתענית כתוב מה הדין אם רוצה לבקש על שני דברים יש מגיפה ויש רעב על מה לבקש הגמרא אומרת זה חיי וזה מזוני, אומרת הגמרא מדוע שלא יבקשו על שניהם דאי אפשר לבקש אלא על דבר אחד, כשאדם אומר אחת שאלתי מאת ה' זה יכול להתפרש בגלל שלא יכול לבקש על שני דברים אומר דוד המלך לא בגלל זה אלא בגלל שבאמת אין לי עוד דבר אותה אבקש, מה שאני מבקש דבר אחד לא בגלל שא"א אפשר לבקש שני דברים אלא בגלל שאין לי באמת בקשה אחרת זה הבקשה היחידה שיש שבתי בבית ה' כל ימי חיי, וזה באמת צריך להיות השאיפה היחידה רק שבתי בבית ה' כל ימי חיי. אני רוצה לומר עוד דבר, שאלו אברכים שאנחנו בין כך לא לומדים בישיבה למה צריך ללמוד בבא בתרא יש דברים אחרים, זה שאלה נכונה אבל לע"ע אנחנו מאד מאד מקווים שיחזור במהרה ואנחנו כרגע נמצאים בישיבה לא משנה שלומדים במקום אחר אבל נמצאים בישיבה, עם כל מה שהעמידו את הכולל מורינו רבי אליהו שליט"א העמיד את הסדרים כמו שצריך עם הזמנים ועם הסדרים אנחנו צריכים לא לשנות שום דבר להמשיך את הכל כמו שהיה, מה יהיה בזמן חורף דיה לצרה בשעתה. מקווים שיחזרו לישיבה אבל עכשיו כאילו נמצאים בישיבה הכל כמו שהיה שמירת הזמן והסוגיות שלומדים החבורות ממשיכים אותו הדבר, הקב"ה יעזור שבאמת נוכל לגמור את זמן אלול כמו שצריך בלי שום הפרעות, וזה שלא נמצאים עכשיו בישיבה זה רק מחייב יותר שיהיה דיבוק חברים להשלים את מה שחסר, יחד עם הגאון רבי אחיה שליט"א שהוא ראש כולל נפלא ביותר אפשר הרבה לקבל ממנו, ולנצל את הס"ד שיש לנו ולא ח"ו לאבד דבר יקר מאד האפשרות לשבת בבית מדרש וללמוד, וצריך באמת לנצל את זה עד כמה שאפשר, אנחנו חוזרים על מה שהתחלנו צריך להעמיד את עצמו כמו שאדם יודע שצריך לאכול במשך היום צריך ללמוד ויהי מה, ולא סתם ללמוד אלא להיות שקוע בתורה ואז בס"ד הקב"ה יעזור שכל הטרדות יהיו כמאן דליתא.

לע"נ מרן גאב"ד פוניבז' הגאון רבי יוסף שלמה ב"ר יהודה ליב כהנמן זצוק"ל

נלב"ע כ' אלול תשכ"ט, ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות והערות ולקבלת הגיליון 0556777668 ובמייל - RS244244@gmail.com